

La moneda de les presons catalanes durant la guerra 1936/1939

A. TURRÓ I MARTÍNEZ

De tot temps ha estat prohibit als reclusos de conservar, a sobre, diners legals a fi d'evitar, entre altres coses, que se'ls juguessin, que se'ls robessin entre ells o subornessin algun guardià.

Els que en tenien, de diners, els havien de dipositar a la direcció de la presó, la qual els remetia una quantitat determinada cada setmana, en forma de vals o tiquets de curs interior que els servien per a fer compres a l'economat. Així si es donava algun dels casos assenyalats, les quantitats eren mínimes i a més era un diner que no tenia cap valor a l'exterior.

Aquests vals ja existien doncs abans de la guerra, existiren durant la guerra civil (que precisament és el període que ens proposem d'estudiar en aquest treball), han existit després de la guerra i continuen existint actualment.

Aquests vals tenien i tenen una validesa en el temps, variable segons les circumstàncies o les èpoques i en caducar, els que encara estaven a les mans dels presoners eren canviats pels nous.

PREVENTORI JUDICIAL O PRESÓ MODEL DE BARCELONA (carrer d'Entença, 155, cantonada al carrer de Rosselló)

En esclatar la guerra que seguí la insurrecció militar espanyola del juliol del 1936, continuaren vàlids els vals que ja existien anteriorment.

Aquests vals eren nominatius o sigui personals car hi constava el nom del reclus i a vegades també els seu número.

Coneixem els valors de 5 pessetes, 3 pessetes i 1 peseta però és possible que existeixin altres valors.

Escrits en castellà, estan impresos per una sola cara i a una sola tinta, en negre, sobre cartolina de color diferent a cada valor. El nom del pres està escrit a mà amb tinta negra i la signatura de l'administrador que els avala és estampillada en violeta.

La data de creació està escrita amb datador violeta i en tenim datats del 27 de desembre 1936, del 20 de gener 1937 i del 27 de gener 1937 però tots són de la mateixa emissió. No coneixem l'import emès.

Mides: 48 × 77 mm.

A l'anvers estan legalitzats per un segell tempó violeta rodó que diu «Serveis Correccionals de Catalunya-Preventori Judicial de Barcelona-Administración» amb les 4 barres al camp central i, al revers, per una colla de petits segells rodons en tampó violeta que emplen tot l'espai del bitllet, amb la llegenda «Prisión Celular de Barcelona-Administración» amb l'escut d'Espanya amb corona mural i columnes al camp central.

Els vals de 5 pessetes són en cartolina blanca.

Els vals de 3 pessetes són en cartolina lila pàl·lid.

Els vals de 1 pesseta són en cartolina verda.

i són de format rectangular de mides 48×77mm.

Emissió de l'1 d'octubre 1937

Els precedents vals foren substituïts l'1 d'octubre del 1937 per uns altres bitllets, ja escrits en català, amb els valors de 5 pessetes, 2 pessetes, 1 peseta, 50 cèntims, 10 cèntims i 5 cèntims marcats respectivament amb les sèries A.B.C.D.E. i F. per un import total que no coneixem exactament però que podria ser d'un 20.600 pessetes que correspondrien a un tiratge de 2.000 bitllets per a cada un dels valors de 5 ptes. i 2 ptes. i de 4.000 bitllets pels d'1 pta. 50 cts. 10 cts. i 5 cts.

Impresos per una sola cara i a una tinta, en negre, sobre paper, aquests bitllets ja no són nominatius i estan avalats per la signatura estampillada en violeta del Sots-Director- Administrador i legalitzats al dors amb el segell rodó en tampó negre «Serveis Correccionals de Catalunya-Preventori Judicial de Barcelona-Administració» amb les 4 barres al camp central.

El seu format és rectangular amidant 57×81 mm. i són numerats amb numerador negre.

- Els vals de 5 pessetes són en paper blanc, sèrie A.
- Els vals de 2 pessetes són en paper lila, sèrie B.
- Els vals de 1 pesseta són en paper crema, sèrie C.
- Els vals de 0'50 pessetes són en paper blau, sèrie D.
- Els vals de 0'10 pessetes són en paper blanc, sèrie E.
- Els vals de 0'05 pessetes són en paper blanc, sèrie F.

La validesa d'aquests bitllets fou fixada en tres mesos o sigui fins el 31 de desembre del 1937.

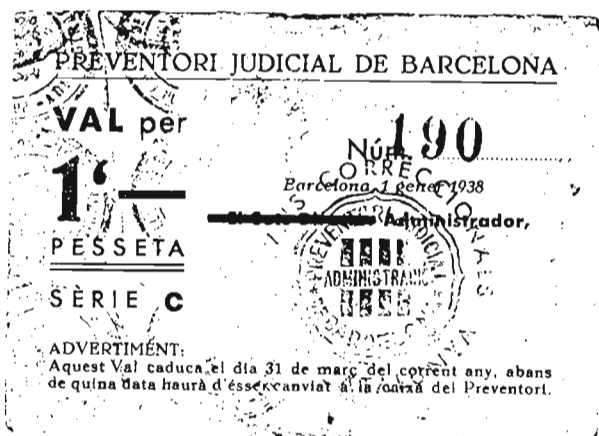
Emissió de l'1 de gener 1938

Per aquest motiu el dia 1 de gener del 1938 es posà en curs una nova emissió de vals amb els mateixos valors de 5 pessetes, 2 pessetes, 1 pesseta, 50 cèntims, 10 cèntims i 5 cèntims, suposem pel mateix import total de 20.600 pessetes.

Aquests nous bitllets són d'identica presentació, característiques, format, mides i sèries que els anteriors però ara en paper de barba gruixut i amb la nova data d'emissió i de venciment, també fixat a tres mesos o sigui fins el 31 de març del 1938 i tots no són impresos en negre. Assenyaem que el títol de Sots-Director ha estat barrat a mà amb tinta negra, quedant doncs solament vàlid el càrrec d'Administrador, però no són signats.

Estan legalitzats amb el mateix segell tampó rodó dels precedents en tampó vermell o negre acompanyat de diversos dels petits segells en tampó negre o ver-

mell «Prisión Celular de Barcelona-Administración» i l'escut d'Espanya amb corona mural al centre, tots a l'anvers.

- Els vals de 5 pesetes són en paper blanc, imprès en negre, sèrie A.
- Els vals de 2 pessetes són en paper lila, imprès en negre, sèrie B.
- Els vals de 1 pesseta són en paper crema, imprès en negre, sèrie C.
- Els vals de 0'50 pessetes són en paper blanc, imprès en blau, sèrie D.
- Els vals de 0'10 pessetes són en paper blanc, imprès en negre, sèrie E.
- Els vals de 0'05 pessetes són en paper blanc, imprès en vermell, sèrie F.

Emissió de l'1 d'abril 1938

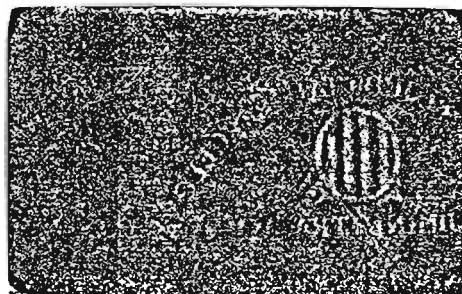
Al seu venciment els bitllets anteriors foren reemplaçats pels d'una nova emissió datada de l'1 d'abril 1938 i amb venciment el 30 de juny 1938 o sigui també per una validesa de tres mesos.

Aquests nous bitllets són completament diferents a tots els anteriors i comprenen els valors de 10 pessetes, 5 pessetes, 2 pessetes, 1 pesseta, 50 cèntims, 25 cèntims i 10 cèntims per un import total que podria ser d'unes 94.250 pessetes que correspondrien a un tiratge de 5.000 bitllets de cada valor.

Es pot pensar que aquest considerable augment de l'import emès correspondria a un fort increment de la població penitenciària i és molt possible que aquest fos el cas, però potser també pel considerable augment dels preus i la inflació galopant deguda a la guerra.

Impresos també per una sola cara i a una sola tinta, en negre, sobre cartolina de color diferent a cada valor, també són de format rectangular però una mica més petits, car ara amiden 40×62 mm. no porten dèrie i no s'hi ha previst cap signatura d'aval, però estan legalitzats a l'anvers pel ja ressenyat segell rodó en tampó vermell «Serveis Correcionals de Catalunya-Preventori Judicial de Barcelona-Administració» amb les 4 barres al camp central. Els valors de 10 pessetes, 5

pessetes, 2 pessetes i 1 pesseta estan, a més, legalitzats amb un segell en sac semi-ovalat «Preventori Judicial de Barcelona-Administració» amb l'escut català al centre.

Els vals de 10 pessetes són en cartolina blau fort.

Els vals de 5 pessetes són en cartolina lila-vinós.

Els vals de 2 pessetes són en cartolina verda.

Els vals de 1 pesseta són en cartolina gris clar.

Els vals de 0'50 pessetes són en cartolina groc clar.

Els vals de 0'25 pessetes són en cartolina lila pàlid.

Els vals de 0'10 pessetes són en cartolina blanca.

Emissió de l'1 d'octubre 1938

Malgrat que, teòricament, els precedents bitllets caducaven el 30 de juny 1938, ignorem per quins motiu (potser perquè a causa de la gran quantitat de bitllets emesos, encara en quedaven molts sense circular) no foren reemplaçats fins el primer d'octubre 1938 en què es posà en circulació una nova emissió de vals per una prevista durada de 3 mesos és a dir que caducaven el 31 de desembre del 1938.

Aquests darrers bitllets impresos també per una sola cara però ara a dues tintes del mateix color a tots els valors, sobre cartolina de color, també són de format rectangular però una mica més petits que els anteriors car fan 40×62 mm. i com tots els anteriors estan numerats amb numerador negra e a l'anvers.

Comprenen els valors de 10 pessetes, 5 pessetes, 1 pesseta, 50 cèntims, 25 cèntims i 10 cèntims per un import total que podríem avaluar en unes 33.700 pessetes que correspondrien a un tiratge de 2.000 bitllets de cada valor.

El més remarcable d'aquests darrers vals és que, contràriament a tots els precedents, estan emmarcats per una ampla banda de color vermell i una fina ratlla blava. Part del text està imprès en vermell i part en blau amb les xifres del valor sempre impreses en vermell. No estan avalats per cap signatura però sí legalitzats, a l'anvers o al revers, amb un nou segell tampó regre rodó «Preventori Judicial de

Barcelona-Administració-Serveis Correcionals de Catalunya» amb un escut català rombal al camp central i/o amb un segell en sec semi-ovalat «Preventori Judicial de Barcelona- Administració» i l'escut català al centre.

- Els vals de 10 pessetes són en cartolina verda.
- Els vals de 5 pessetes són en cartolina taronja.
- Els vals de 1 pesseta són en cartolina lila fort.
- Els vals de 0'50 pessetes són en cartolina lila pàl·lid.
- Els vals de 0'25 pessetes són en cartolina gris clar.
- Els vals de 0'10 pessetes són en cartolina groc clar.

Per culpa dels adversos avatars de la guerra per a les forces de la República, aquests són els darrers bitllets catalans de la presó de Barcelona que caigué en poder de les tropes franquistes el 26 de gener de 1939.

Com ja hem dit, amb el franquisme les presons continuaren emetent vals de curs interiors, ara amb l'escut de «la España Imperial» però ja no corresponen al període que hem establert per aquest treball.

CORRECCIONAL PROVISIONAL DE FIGUERES (Alt Empordà) (Castell de Figueres)

Al castell de la ciutat de Figueres s'instal·là, durant els anys de la guerra, un preventori provisional que també féu una emissió de bitllets de curs inferiors per a ús dels empresonats.

Estan datats del 20 de març 1938 amb una validesa prevista de 9 mesos o sigui fins el 31 de desembre del 1938.

D'idèntic model, característiques i format que els vals de la presó de Barcelona de l'1 d'abril 1938, consten dels valors de 5 pessetes, 2 pessetes, 1 pesseta, 50 cèntims, 25 cèntims i 10 cèntims per un import total que desconeixem però que podríem suposar en unes 8.850 pessetes que correspondrien a un tiratge de 1.000 bitllets de cada valor.

Estan impresos en negre sobre cartolina de color diferent a cada valor i fan 40×62 mm.

No estan avalats per cap signatura però sí legalitzats a l'anvers i al revers amb un segell tampó vermell o violeta rodó «Serveis Correccionals-Catalunya-Establiment Correccional-Figueres» i la menció CONFORME estampillada en vermell o en violeta al revers o a l'anvers i al revers.

- Els vals de 5 pessetes són en cartolina verda.
- Els vals de 2 pessetes són en cartolina groc clar.
- Els vals de 1 pesseta són en cartolina gris clar.
- Els vals de 0'50 pessetes són en cartolina lila pàl·lid.
- Els vals de 0'25 pessetes són en cartolina blanca.
- Els vals de 0'10 pessetes són en cartolina lila-vinós.

Aquests són els únics bitllets emesos a la presó de Figueres durant els anys de la guerra.

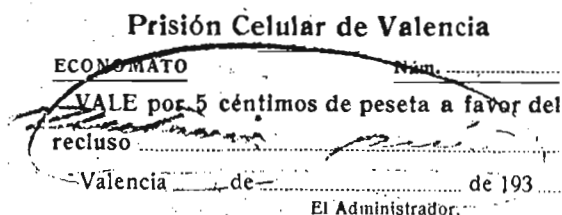
PRESÓ CEL·LULAR DE VALÈNCIA (carrer de Quart (extramurs))

Amb data del 12 de juny del 1938 la Presó Model de València posà en circulació entre els reclusos, una missió de vals a utilitzar a l'Economat de la presó, amb els valors de 5 pessetes, 2 pessetes, 1 pesseta, 10 cèntims i 5 cèntims per un import total que ens és desconegut. És possible que existeixin altres valors però no en tenim esment.

En principi aquests vals eren nominatius i personals, però no s'hi anotà el nom del reclus i serviren per a tots.

De format rectangular de 48x81 mm. estan impresos per una sola cara i a una sola tinta sobre paper de color. Els avala la signatura estampillada en violeta o manuscrita amb tinta negra de l'Administrador i estan legalitzats a l'anvers amb un segell tampó violeta ovalat «Prisión Celular de Valencia-Administración» amb un escut d'Espanya ovalat, amb corona mural, al camp central i al revers amb un segell tampó violeta rectangular amb la data d'emissió «Prisión Celular de Valencia-12 Jun.1937-Administración».

Assenyalem que en la prevista inscripció de la data d'emissió en el text, n'hi ha encapçalades amb el nom de la ciutat (València) i n'hi ha d'altres on el lloc previst està en blanc.

Mides: 40 × 80 mm.

Els vals de 5 pessetes són en paper rosa a l'anvers i blanc al revers, impresos en negre.

Els vals de 2 pessetes són en paper verd, imprès en negre.

Els vals de 1 peseta són en paper verd pàl·lid, imprès un negre.

Els vals de 10 cèntims són en paper groc clar, imprès en blau fort.

Els vals de 5 cèntims són en paper blanc, imprès en vermell.

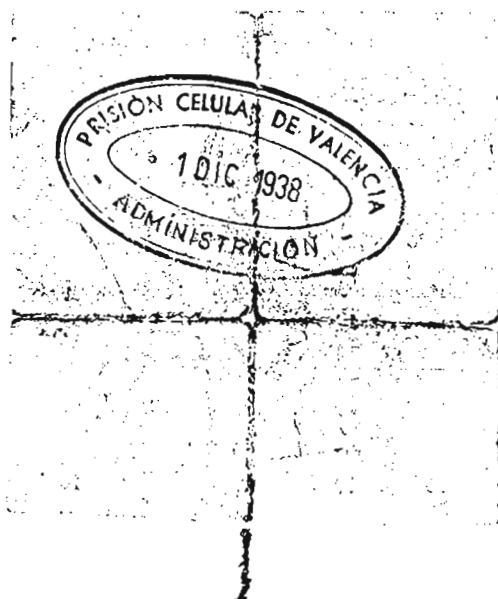
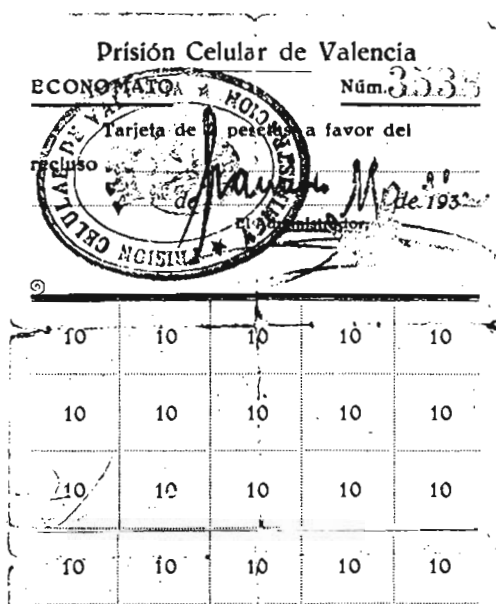
Emissió de l'1 de desembre 1938

Amb aquesta data del primer de desembre del 1938 coneixem el sol valor de 2 pessetes, però és molt possible que existeixin altres valors.

El cos del bitllet és idèntic als anteriors però tenen, a sota, una segona part dividida en 20 quadrets impresos amb el número 10 al centre de cada quadret. Suposem que aquest número 10 equival a cèntims i que segons el valor de la compra, l'Economat devia tallar els quadrets corresponents i al final el bitllet devia quedar sense valor. Les seves mides són de 80×95 mm.

També estan signats en estampilla, però en tampó negre, per l'Administrador i legalitzats a l'anvers pel segell ovalat en tampó violeta, amb l'escut d'Espanya

ovalat al centre «Prisión Celular de Valencia-Administración» i al revers per un segell tampó violeta ovalat amb la data d'emissió «Prisión Celular de Valencia-1 Dic. 1938-Administración».

Mides: 95 × 80 mm.

Aquests vals de 2 pessetes són en paper blanc, imprès en blau-marí.

Amb la pèrdua de la guerra i la desaparició de la República Espanyola, s'acaben les emissions monetàries de les presons catalanes que hem intentat estudiar en aquest treball, corresponent als anys de la guerra civil.